

В.В. Орлов, канд. екон. наук, докторант (ДБТУ, Харків)

К.К. Ємельянова, здоб. вищої освіти (ДБТУ, Харків)

О.О. Котельнікова, здоб. вищої освіти (ДБТУ, Харків)

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ І ВИХОДУ ПРОДУКЦІЇ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО

Кукурудза є однією з найважливіших та давніх культур на планеті і надійним джерелом продовольства у всьому світі. В Україні це традиційно унікальне джерело сировини для борошномельно-круп'яної та олійно-жирової промисловості, її використовують як біопаливо, а також як джерело поживних кормів для тваринницької галузі [1].

Важливою складовою управління витратами аграрних підприємств є його інформаційне забезпечення, яке поєднує методику обліку, аналізу та контрольно витрат і виходу сільськогосподарської продукції. Згідно п. 3 НП(С)БО 1, витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [2].

Розглянемо методику побудови обліку витрат та виходу продукції вирощування кукурудзи на зерно на прикладі ДП «ДГ «Елітне» Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва» НААН Харківського району Харківської області. Підприємство є флагманом Слобожанщини у сфері насінництва, трансферу інновацій та виробництва насіння високих генерацій. У 2021 р. під посіви кукурудзи на зерно було відведено 257 га посівних площ, обсяг виробництва склав 5436 ц, проте у цьому році було реалізовано всього 45 ц зерна.

У ДП «ДГ «Елітне» застосовується комп'ютерна (автоматизована) форма ведення бухгалтерського обліку із використанням програмного забезпечення «Універсал 5+». Для обліку витрат на вирощування зернових культур, у ДП «ДГ «Елітне» використовується значна кількість різноманітних первинних документів. Бухгалтерські документи можна поділити на п'ять груп: 1) з обліку витрат праці; 2) з обліку предметів праці; 3) з обліку засобів праці; 4) з обліку вартості виконаних робіт і наданих послуг. Оприбуткування урожаю відображують у Реєстрі відправки зерна та іншої продукції з поля, Реєстрі приймання зерна та іншої продукції, Щоденниках надходження с.-г. продукції, Путівках на вивезення продукції чи Талонах. Автоматизоване рішення «Універсал 5+»

дозволяє використовувати весь спектр як типових форм первинних документів з обліку витрат, так і розроблених бухгалтерією підприємства (ручне завантаження).

Для обліку витрат і виходу продукції вирощування кукурудзи на зерно у ДП «ДГ «Елітне» використовують рахунок 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Рослинництво» аналітичний рахунок 231.5 «Вирощування кукурудзи на зерно». Рахунок 23 балансовий, активний, операційний, калькуляційний. За дебетом обліковують збирання витрат, а за кредитом вироблену продукцію, оцінену за справедливою вартістю.

Витрати при вирощуванні кукурудзи на зерно обліковують за такими статтями: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; насіння і садивний матеріал; добрива; засоби захисту рослин; роботи та послуги; витрати на утримання основних засобів; інші витрати; витрати на організацію виробництва й управління.

В кінці року аналітичний рахунок 231.5 «Вирощування кукурудзи на зерно» закривається наступним чином. Порівнюють суму обороту по дебету субрахунку 231.5 (фактичні витрати) з сумою обороту по кредиту рахунку 231.5 (вартістю оприбуткованої продукції). У випадку перевищення суми дебетового обороту над сумою кредитового обороту підприємство на виявлену різницю відображає запис: по Дт 940 «Витрати від первісного визнання та зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» Кт 231.5 «Вирощування кукурудзи на зерно». А у випадку перевищення суми кредитового обороту над сумою дебетового обороту підприємство на виявлену різницю відображає запис: по Дт 231.5 «Вирощування кукурудзи на зерно» Кт 710 «Дохід від первісного визнання та зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю».

Для синтетичного обліку витрат та виходу продукції зернових культур у ДП «ДГ «Елітне» передбачені наступні реєстри синтетичного та аналітичного обліку: Регістр «Операції за субрахунком 231»; Регістр «Аналітика за субрахунком 231»; Головна книга за субрахунком 231; Оборотний баланс підприємства.

Загальні принципи формування собівартості сільськогосподарської продукції регламентуються П(С)БО 16 «Витрати» та П(С)БО 30 «Біологічні активи» [2, 3]. Крім того, для рослинництва такі принципи викладено в Методичних рекомендаціях, затверджених наказом Мінагрополітики від 18.05.01 р. №132 [4]. При обчисленні собівартості 1 ц кукурудзи перераховують качани у повній стиглості на сухе зерно за фактичним виходом зерна з качанів,

визначеним хлібоприймальними підприємствами за результатами обмолочування середньодобових зразків з урахуванням базисної вологості зерна в качанах (22 %). Качани кукурудзи повної стиглості, що залишились у господарстві, а також закладені на силос, переводять у сухе зерно за середнім відсотком виходу зерна базисної вологості з качанів, реалізованих господарством заготівельним організаціям. Собівартість 1 ц кукурудзи визначають діленням витрат виробництва (за винятком витрат на збирання, транспортування стебел кукурудзи) на масу зерна кукурудзи [5].

Таблиця 1 – Методика розрахунку собівартості кукурудзи на зерно в ДП «ДГ «Елітне» у 2021 р.

Показник	Сума, тис. грн
Загальні витрати на вирощування та збирання кукурудзи, разом зі стеблами (обороті за Дт 231.5)	1619,0
Витрати на збирання та транспортування стебел кукурудзи (Дт 231.52)	163,0
Витрати за мінусом витрат на збирання та транспортування стебел кукурудзи (Дт 231.51)	1456,0
Валовий збір кукурудзи	5436 ц
Фактична собівартість 1 ц зерна кукурудзи (1456,0 грн / 5436 ц)	267,84 грн

Джерело: дані управлінського обліку підприємства.

Таким чином, побудова ефективного механізму тактичного управління операційною діяльністю є можливим за умови раціональної побудови фінансового та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку витрат та виходу сільськогосподарської продукції. При цьому особливе значення має точне визначення собівартості виробленої продукції, використання доцільних методик обліку витрат та пошук резервів їх зниження.

Інформаційні джерела:

1. Василюшин С.І., Винограденко С.О., Дьяконов С.О. Потенціал виробництва кукурудзи на зерно в контексті зміцнення продовольчої безпеки України та світу. *Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка»*. 2022. Вип. 12. С. 10–19.
2. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ МФУ № 318 від 31.12.1999 р., зі

змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18.11.2005 р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

4. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001 р. зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

5. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М. Ф. Огійчук, Л.О. Сколотій, М. І. Беленкова, Василюшин С.І. та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. К. : Алерта, 2016. 1040 с.

УДК 657:631.11

Д.О. Попов, здоб. PhD (*ДБТУ, Харків*)

Н.В. Лазько, здоб. вищої освіти (*ДБТУ, Харків*)

А.Т. Попов, здоб. вищої освіти (*ДБТУ, Харків*)

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах особливої актуальності та практичної значущості набувають питання моніторингу поточного стану суб'єкта господарювання, оцінки та аналізу використання наявних ресурсів, розробки та реалізації ефективних управлінських рішень. Однією з найгостріших проблем для сучасного підприємства є збереження конкурентоспроможності та підтримання активності в умовах зовнішнього середовища, що безперервно змінюється.

Глибина та повнота обліку всіх факторів, що впливають на управління економічним потенціалом аграрних підприємств, в значній мірі визначаються станом його обліково-інформаційного забезпечення. Побудова системи обліково-інформаційного забезпечення управління економічним потенціалом підприємств передбачає формування інформаційної бази. Виходячи із завдань аналізу потенціалу, рекомендованих аналітичних показників для його оцінки, у пропонується структура обліково-інформаційного забезпечення управління економічним потенціалом аграрних підприємств. Склад